

Serik Seydumanov*

Referandum Süreci ve “Yeni Kazakistan”

Kazakistan Cumhurbaşkanı K.K.Tokayev'in 16 Mart 2022'de Kazakistan halkına hitaben yaptığı konuşmanın ana teması “Yeni Kazakistan” kavramıydı. Cumhurbaşkanı, “Yeni Kazakistan”ın kurulmasına yönelik somut girişimlerin ana başlıklarını sıralayarak maddelerin uygulanması için Anayasal bir değişiklik yapılması gerektiğine ihtiyaç duyulacağını belirtti. Adı geçen konseptin uygulanmasına yönelik mekanizmanın temel gereksinimleri, Anayasa'nın 33. maddesinin değiştirilmesi ve yaklaşık 20 kanunun yeniden kabul edilmesidir.

Deneyimli uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu tarafından Anayasa reformu için özel olarak tasarlanan proje Anayasa Konseyi'ne sunuldu. Anayasanın üçte bir oranında değiştirilmesi ve yeni bir içeriğe sahip olacağı için halkın görüşleri dikkate alınması amacıyla referandum yapılmasına karar verildi. Anayasa değişiklikleriyle ilgili genel referandum için 5 Haziran 2022 tarihi belirlendi. Anayasa reformu beş ana başlığa dayanmaktadır: iktidar yetkilerini yeniden belirlemek, süper başkanlık devletinden güçlü bir parlamenter devlete geçiş, meclis odalarının rolünün

---

* Prof. Dr., Kazakistan Cumhuriyeti Parlamento Senatosu Başkanı ve Felsefe, Siyaset Bilimi ve Din Bilimi Enstitüsü Müdürü, Kazakistan

güçlendirilmesi, halkın hükümete katılımının sağlanması ve vatandaşların anayasal haklarını güvence altına almak için Anayasa Mahkemesi'nin kurulması.

Bu reformlar devletin siyasi sisteminin dönüşümü olarak tanımlanabilir. Bu dönüşüm, İkinci bir Cumhuriyetin oluşturulmasına, yani «Yeni Kazakistan»nın oluşturulmasına yöneliktir. Cumhurbaşkanı K.K. Tokayev, yeni bir devlet modeline, devlet-toplum arasında yeni bir etkileşim biçimine geçiş olacağını ve bu niteliksel değişimin “İkinci Cumhuriyet” olarak adlandırılabilirliğini belirtti.

Referandum yoluyla Anayasada değişiklik yapılması, halkın tercihleri dikkate alınarak yapılan bir uygulamadır. Kazakistan'ın mevcut Anayasası ile ilgili son referandum 27 yıl önce 1995'te yapıldı ve “Yeni Kazakistan”ın oluşumu sırasında bu tür önemli kararların halkın desteğiyle kabul edilmesi, ülkede demokrasinin gelişmesinin tezahürlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Halk oyunu göz önünde bulundurarak Anayasayı değiştirmek, ülkenin kaderini belirlemeye her vatandaşın doğrudan katılımı, “Yeni Kazakistan”ın oluşturulmasına doğru büyük bir adımdır.

1995 referandumundan sonra yapılacak olan bu referandum, “Halk sesini dinleyen devlet” anlayışının faaliyet gösterildiğini açıkça göstermektedir. “*Halkın sesini dinleyen bir devlet*” kavramının temel ilkelerinden biri, önemli devlet kararlarında halkın görüşlerini dikkate almaktır. Kazakistan'ın bağımsızlık yıllarından bu yana Anayasamızın birkaç kez değiştirildiği bilinmektedir. Ancak, Anayasa'da yapılan bu değişiklikler Parlamento tarafından kabul edilir ve resmileştirildi. Bu Anayasa değişikliğinin referanduma götürülmesi, demokrasinin gelişiminin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Referandum sonucunda toplum üyelerinin siyasi sürece katılımı vatandaşların siyasi etkinliğini ve siyasi kültürün oluşumunu artıracaktır.

Cumhurbaşkanının halk referandumuna ilişkin kararnamesi uyarınca, Kazakistan'ın Maslihatlar Milletvekilleri Birliği, Cumhuriyet referandumu için bir halk desteği merkezi kurmaya çalıştı. Cumhurbaşkanının bu girişimi çeşitli toplum gruplarının, sanayi derneklerinin, siyasi toplum örgütlerinin desteğini almıştır. Önerilen Anayasa Reformu'nun tüm hükümlerine ilişkin açıklayıcı materyaller hazırlanmakta ve farkındalık yaratmak için ülkenin tüm bölgelerinde çeşitli sektör gruplarıyla toplantılar gerçekleştirilmektedir.

“Yeni Kazakistan” kavramı, vatandaşların güncel sorunlarını çözen adil bir toplum yaratmak için gerçekleştirilmelidir. Yeni Anayasal reformla ilgili kamuoyu çok çeşitlidir ve beklenen sonuçlar da geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Özellikle:

toplumda sosyo-ekonomik eşitsizliğe yol açan sorunları çözmek, devlet kurucu ulusun statüsünü belirlemek, dil sorununu çözmek, Birinci Cumhurbaşkanı kurucu statüsünü kaldırılmak, devlet ve toplum arasında diyalogu kurmak vb. hususları içermektedir. Hızla değişen bir dünyada ulusal kimliği güçlendirmede “Yeni Kazakistan” fikrinin değeri, vatandaşların aktif katılımıyla ülkenin yeni bir kalkınmasına yol açmaktadır.